

ganske land tilgode, dersom de vare bekjendte og udarbejdede, men her er ingen kyndige Folk, som agter om, eller skionner paa, enten den eene *Sort*, eller anden af nogen slags *Materie*, *Ertzer*, *Giænger*, eller *Bierg Arter*, hvorom een ret erfaren *Biergmand*, der om landets lejlighed er kyndig, og alleene ved nøye eftersøgning kunde give den

14. aller beste oplysning, saasom | Eendeel *Ertzer* kand vel siunes for de ukyndige bædre, end de ere, men eendeel kand og være bædre, end de siunes; Jeg maae vel herhos tilstaae det skulle, efter som Amtet mangler den fornødne *Skouv* til *BergVerkers* brug, falde paa eendeel *Stæder* kostbart at bringe *Ertzen* til *Søen*, for at *Transportere* den anden steds hen, uden enten *Ertz* *biergene* laae saa nær ved *Søen* eller *Ertzen* befantes at være saa riig, at den igien kunde betale omkostningen;

Ved *Gaarden Øyestad* i *Suldal* og flere *Gaarder* i samme *Dahl* 1, 1½, og 2 *Miile* i vilde *Fielde* og *Heeder* findes udi eendeel *Bierge* smukke *Chrystal-Steene*, store og smaae, hvoraf *Prover* herved følger, samt og af oven melte fornemste *Ertzer*;

Marmor, *Hegelsteene*, *Hvegsteene* og *Perler* findes og her, men *Steen* *Kul* veed mand intet af er funden, Af *Hegelsteene*, som er een *Sort* *Klar Hvid* og *Haard Steen*, der giver een sterk *Jld* af sig, og *Hvegsteene*, som er blød af *Materie* og *tractabel* til at arbejde og hugge /: hvoraf meget findes i de skionne og bestandige *Munke-* og andre gamle-*Bygninger* at være brugte til *Dorre-*, *Vindue-Poster* og *Hiorne-Steene* :/ benytter sig nu ingen af til noget arbejde, dog er den *Hveeg-Steen* som findes i de gamle *Bygninger* eendeel grove, og undertiiden med *haarde Hegelsteens-aadrer* beblandet; Men i *Ryefølche* i *Jelsøe Sogn* og *Skibbr.* ved *Gaarden Gryde* øverst *Oppe* i *Fieldet* kaldet *Grydenuden*, findes een meget fiin og *tractable*¹ *Hveeg-Steen*, hvoraf herved og følger *Prove*; Men *Perlene* bliver af *Perle Inspecteuren* opfiskede til *Hendes Majestæts* *Tieniste* udi følgende *Elve*: *Ogne- Qvassems- Fuglestads- Nærims- Varhous- Biorlands- Riise- Nesse- Moulands- Bryne- Staals- Norims- Frøylands- Figgen- Haalands- Schievelands- Stangelands- Gands- Hoylands- Tioseviig- Frøylands- Hogstad- Hommersands-Elver*; Alle disse ligger i *Jæderens* og *Dahlernes* *Fogderie*, Udi *Ryefølche* findes disse: *Fister- Hielmelands- Steenlands- Steene- Aaselands- Selvigs-Elver*. —

¹ T tractabel

Anno 1665 den 16 Aug. beskikkede høy Sal. Kong *Friderich den Tredie*, *Niels Pedersen Præsident* i *Christiansand* at være *Perle Inspecteur* i *Stavanger* *Stift*, som er den første af den betiening. —

9.

Af *Fiirfødde Dyr* her i *Amtet* ere fornemmeligst *Riins-Dyr*, og *Harer*; Af *Rivende* og andre *Dyr*, *Biorne*, *Ulve*; 4re slags *Ræve*, som: *Sorte*, *Graae*, *Røde* og *Hvide*, 3de slags *Loss*, som: *Ulve-*, *Ræve-*, og *Katte-loss*; *Feelfrass*, *Grevling*, *Maar*, *Hermelin*, *Egern*, *Lemænd* /: siges at nedkomme af *Fieldene*, ere meget skadelige *Dyr*, naar de falder ned paa *Ager* og *Eng*, ere *Plettede* og *Dunede*, som *Gieslinger*, store som *Muldvarper*, og haver *Rumper*, bide fra sig, som een *Hund*, naar mand med | Een *Kiep* stoder dem, taaler ellers ganske lidet slag, for de *Doer*, dog ssees de her sielden, uden paa de vilde *Heeder* til *Fields*/. *Bæver* findes i *Suldals* *Elv*, men sielden fanges. *Odder* baade ved *Fersk-* og *Salt-vand*. Ved *Havskierene* *Sælhund* store og mindre, Samt mængde skadelige *Søe-Rotter* paa de ubebygde *Øer* og *Holmer*, som ligger ude i *Fiordene* og *Havet*, der opkaster *Jorden* og opæder alle *Græs-rødder*. Ellers iblant andre *Svemmende Dyr*, er *Hvalen* den *Græsseligste*, hvor een i sær, som i min tiid er indreven af *Havet*, rendt sig selv paa land, og blev *Strandet*, har været saa gammel, at nogle meget forunderlige *Skial* af *Skikkelse*, som herved følger, satte fast-groede paa ham i *Huden*, som var saa tyk som nogen *Oxe-Hud*.

Her findes og *Orme* af adskillige slag, *Padder*, og *Frøer*, ellers er det merkeligt at paa *Aschoen* er *Padder* og *Frøer*, men ingen *Orme*, og paa *Hvidingsøe* er hverken *Orme*, *Snog*, eller *Padder*, thj *Stædet* eller *Jorden* maae have den *Natur* at de der ej kand leve.

Af *Jnsecter* ere her ingen i sær at melde om. —

Af vilde *Fugle* findes som *Land-* og *Skouv-Fugle*, *Ørne*, *Falke*, *Høger*, *Ugler* af adskillige slag, *Giøge*, *Ravne*, *Krager*, *Skader*, af hvilken *Sort* blev for nogle aar her *Skudt* een, som var *hviid*, *Aliker*, *Aarhøns*, *Teer*, *Ryper*, *Stær*, Hvor af og her er *skudt* een *hvid*, *Skouv-Skader*, *Grønspetter*, *Spover*, *Rihnsøver*, adskillige slags *Snepper*, *Brok-Fugle*, *Viber*, *Heylon*, *Myrsniber*, eller *becaziner*, *Drossler*, *Ring-trost*,¹ *Soelsort*, *Lerker*, *Bofinker*, *Dumherrer*, *Jrisker*, *Erler*, *Steen-*

¹ T Ringtrast

de Fine, B. C. 1745

Simsøen / dei to Søsøyane i Havsfjord.
paa Grændsserne af Amtet / d. e. av «Stavanger Amt», Rogaland (fylke).
Rinsdyr / reinsdyr.
ved *Sophiæ* dags tiider / ikr. 15. mai, hallwardsok (jfr. primstav-uttydingi s. 28 og merknad s. 191). *Sofia* var ei jomfru som leid martyrdauden ikr. 300. Merkedagen hennar kjende de Fine fra almanakka.

Stutterier / heste-al, sto.
Kongl. Betientere / kongelege tenestemenn, embetsmenn.
Side 14 Østmændene / austmennene (så kalla dei sætesdoler og telemarkingar).
sær / serleg, her adj.
een *Øe* kaldet *Schudesnæs* / jfr. post 14 *Schudesnæs* Øen. Meint er søre Karmøy, som ofte vert kalla Skudeneslandet, medan nordre Karmøy heiter Karten el. Kartalandet (N.G. s. 378). Forf. har «*Schudesnæs* landet» i post 11 (s. 19).

Fieldoen / Fjoløy (i Mosterøy herad).
Svaheien i *Sogendahl* / Svåheii (-heio) i Sokndal.
kierer sig ikke efter / kjærer (bryr) seg ikkje om.
Side 15 høy Sal. [Salig] / «sæle».
platte / flate.
Ertzer / malmar.
Kaabber-Rog / koparrøyk, kopar- el. sink-vitriol.
Gienge-viis / i gangar (dsk. *gænge*, gang).
bliant / blyant, grafit.
Deerdal i *Hølle* Skibbr. [Skibbreede] / Dirdal i Høle skipreide.
Wads (*Vads*) / Vats.
Bergie i *Jdtzøe* Skibbr. / Berge i Eidsa skipreide (Forsand herad).
Skiæver-Steen / skiferstein.

Side 16 *Materier* / to.
derhos tilstaae / dessutan vedgå (medsanna).
Hegelsteene / av Ryf.-ordet *heggjelstein*, «sers hardt steinslag, kvarts», ei samansetning med *heggjedl* (Ryf.), eitel i stein. (Det siste har annanstad den fulle formi *heggetel*, jfr. gn. *hégeitill*, kvarts.)
Hvegsteene / (vanl. dsk. stavemåte *veg-*), veik-, gryte- el. telgjesteinar, kleber.

tractable (-bel) / lett å handsama.
bestandige / støe, varige.
Dørre-, Vindue-Poster / dørskiør (beitskiør, kinnungar) og glaspostar.
Jelsø ... *Gryde* ... *Grydenuden* / *Jelsa* .. *Gryte* ... *Grytenuten*.
Perlene bliver ... opfiskede / Om perleskjel-fisket på Jæren i eldre tid sjå A. Taranger i Hist. tidsskr. 3. R. I s. 186 fg. og A. W. Brogger i Rog. Hist.lag 1914 s. 16 fg.

Fuglestad / i Ognå.
Biorland / Bjorland i Nærbo.
Riise / Risa i Nærbo. Risa-elvi er grense mellom heradi Nærbo og Time, og vert kalla Tveråno på Mauland og Hognestad i Time.

Nessem / Nesheim i Nærbo.
Mouland / Mauland i Time.
Staals (Elv) / Stålsbekken, som renn gjennom Bryne og ut i Frøylandsvatnet.

Norim / Nordheim i Time. «Nordheimselvi» er det same som Stålsbekken. Opphavet er to småbekker, ein frå Øvre og ein frå Nedre Time, og det kan vera difor de Fine nyttar to namn.

Frøyland / i Time.
Figgen / Figgjo i Høyland.

Haalands [Elv] / venteleg i Sola eller Randaberg. I Sola finst det ein bekk som renn framom garden Håland og ut i havet sunnanfor Solaviki, og som no vert kalla Hestabekken — eit tidlegare namn var kan henda Hålandsbekken. På Håland i Randaberg er det ein bekk som heiter Hålandsbekken. Han kjem frå Hålandsmyri og renn ut i Hålandsvatnet.

Schieveland / Skjæveland i Høyland.
Stangeland / i Klepp. Båe dei sistnemnde elvane er Figgjo.

Gands [Elv] / Ganda-ånå, Høylands-elvi (jfr. N. G. s. 172);
Høyland / i Time. Denne Høylands-elvi er Hå-elvi, som Tveråno renn ut i.
Tioseviig / Kjosavik i Høyland.
Frøyland / i Hetland.

Hogstad [Elv] / truleg etter Hogstad i Hetland. Ein Hogstad-bekk renn frå Hogstadvatnet til Lutsivatnet i Riska. Han er no liten, men bekkefaret er stort, så der kan ha vore ein større bekk før. Sandnes får vatn derifrå.

Hommersand / Hommersåk i Hetland.

Steenland / Steinsland i Hjelmeland. Ved denne garden renn det ein bekk ut i Steinslands-vatnet; den må vera «Steinslands-elvi». Hjelmelands-elvi renn frå Steinslands-vatnet ned til Vågen.

Steene [Elv] / Steinselvi i Suldal. Ho er ei side-elv til Logen og renn ut i den ved garden Steine.

Aaseland / Osaland i Høle.

Selvig / Selvik i Høle.

Præsident / rettspresident, rettsformann.

Rivende ... Dyr / rovdyr.

Loss / gaupe.

Feelfrass / fjellfrass, jerv.

Hermelin / røysekatt.

Egern / ikorn.

Gieslinger / (nydsk. *gæslinger*), gåsungar.

Odder / oter.

satte / sat (fortid flt.).

Aschøen / Askje (Assje) i Mosterøy herad.

Frøer / froskar.

Snog / ormar. (Forf. har Orme straks foreåt; han nyttar såleis både det norske og det danske ordet.)

Krager / kråkor.